

Харківський національний педагогічний університет

імені Г. С. Сковороди

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

Харківський обласний науково-методичний інститут безперервної
освіти

**Актуальні проблеми методики викладання
історії, правознавства та
суспільствознавчих дисциплін у вищих
навчальних закладах**

нехтує свєю минувиною, неминує веде свою країну до краху» [8. С.9]. Загалом ми поділяємо висновок харківського філософа Тетяни Воропай: «Оскільки ми будемо націю, національну державу саме тут і тепер, ми повинні одночасно формувати й репрезентувати у світі сучасну українську ідентичність – не патріархально-архаїчно-фольклорну, а цілком модерну. Виходити в цьому формуванні потрібно з сьогоднішніх та завтрашніх завдань, а не тільки з вчорашніх та позавчорашніх реалій. Це не означає зрікатися свого минулого, це означає вчитися на його уроках» [1. С.134]. Безумовно. при цьому, формування «українськості», якої ще, за соціологічними опитуваннями, нерідко бракує студентській молоді на Південному Сході України не має нівелювати у масовій свідомості цінностей демократії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воропай Т. С. Національна ідентичність як теоретична і практична проблема сьогодення // Розвиток демократії та демократична освіта в Україні. Матеріали II міжнародної наукової конференції (Одеса, 24-2 травня 2002 р.). – К., 2003. – 728 с.
2. Крижко Василь, Мамаєва Ірина. Аксиологічний потенціал державного управління освітою. – К., 2005. – 224 с.
3. Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття). – К., 1994.
4. Афанасьєва Л. В., Букреєва І. В. Формування національних духовних цінностей в рамках історичної освіти //Науковий вісник МДПУ. Історико-філософська серія. -- Вип. 1 – Мелітополь, 2001. – 132 с.
5. Маслоу А. Г. Психология бытия. – Спб, 1999; Роджерс Карл Р. Взгляд на психотерапию. Становление человека. – М., 1994. – 480 с.
6. Ващенко Григорій. Виховний ідеал. – Дрогобич, 1992. – 190 с.
7. Копиленко О. Українська ідея М. Грушевського: Історія і сучасність. – К., 1991. – 238 с.
8. Донцов Дмитро. Дух нашої давнини. – Дрогобич, 1991. – 342 с.

Бережна С.В., декан історичного факультету ХНПУ імені Г. С. Сковороди, кандидат історичних наук, доцент.

НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ЯК ФАКТОР ЦІЛІСНОГО ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ НА ІСТОРИЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ ХНПУ імені Г. С. СКОВОРОДИ

В умовах становлення демократичного суспільства в Україні зростає увага до питань національної культури, морально- політичного та патріотичного виховання особистості, провідним напрямом у навчально- виховному процесі історичного факультету є формування громадської позиції студентів, виховання патріотизму та національної свідомості. Любов до України і українського народу, турбота про благо Вітчизни, сприяння становленню України як правової, демократичної, незалежної держави, віра в духовні сили української нації – ось складові частини національного виховання.

Підготовка сучасного вчителя, здатного працювати в умовах переходу до нової гуманістично-інноваційної філософії освіти, залежить багато в чому від визначення пріоритетних завдань навчання історії. Серед них – виховання соціально адаптованого, свідомого громадянина, патріота України є чи не найголовнішим. Виходячи з цього, особлива увага на кафедрах історичного факультету звертається: на формування умінь розуміти і цінувати пам'ятки історії та архітектури, на повагу до вивчення історії свого краю. На історичному факультеті важливим напрямом підготовки кваліфікованого вчителя історії вважається в навчальні часи написання наукових доповідей, рефератів, курсових та дипломних робіт, що присвячені історії населених пунктів Харківщини та інших регіонів України.

Значна увага приділяється проведенню різноманітних за спрямуванням екскурсій, що дають можливість розширити знання з історії і одночасно сприяти відновленню забутих або занедбаних історичних пам'яток. Традиційно проводяться екскурсії до бібліотеки Короленко, до Харківського історичного музею (тематичні екскурсії: “Слобожанщина в давнину”, “Козацька давнина” та ін.), а також до літературного, образотворчого музеїв.

Система планування національного виховання у позанавчальний час на факультеті має три рівня. Перший рівень – це планування виховної роботи в академічній групі. Плани роботи складаються викладачами-кураторами академічних груп за активною участю студентів. Другий рівень – планування роботи клубів за інтересами та наукових гуртків факультету. Ці плани складають керівники відповідних клубів та гуртків. Третій рівень – загальнофакультетські заходи, які плануються керівництвом факультету та затверджуються вченою радою.

Виховна робота в академічній групі планується таким чином, щоб студенти мали змогу прилучитися до національних традицій українського народу. Традиційними заходами в цьому плані є відвідання музею історії ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, історичного музею м. Харкова, театру ім. Т.Г. Шевченка, екскурсії до джерела та стежки Г. Сковороди, до музею Г. Сковороди у Сковородинівці.

В планах роботи гуртків завжди є питання, які стосуються національного виховання. Так, більш ретельно історія Харківщини вивчається на засіданнях клубу “Краєзнавець” при кафедрі історичних дисциплін, археологічні пам'ятки козацької доби вивчаються в роботі археологічного клубу, на засіданнях гуртка кафедри історії України розглядаються суперечливі питання, білі плями вітчизняної історії. Відповідні гуртки працюють на кафедрах географії, історико-правових дисциплін, всесвітньої історії. Учасники школи ораторів на своїх засіданнях неодноразово торкалися тем розвитку української національної ідеї, проблем студентства і Болонського процесу, студентського самоврядування. Вагомий внесок у національне виховання належить політичному дискусійному клубу “Толерант”.

Дискусійний клуб “Толерант” був утворений восени 1992 року при кафедрі історії України. Ініціатором його створення став професор В.Я. Білоцерківський. За роки існування дискусійного клубу “Толерант” практично сформовані його мета та завдання, котрі він реалізує в своїй діяльності. Мета клубу “Толерант” полягає у формуванні у студентської молоді умінь та навичок вести дискусію, відстоювати власну позицію.

Дискусійний клуб “Толерант” проводить роботу по популяризації ідей демократизму та толерантності, інтернаціоналізму та національної самобутності у збалансованому поєднанні цих понять, світового суспільного досвіду в галузі економіки, права, політики, історії та культури.

Значне місце в діяльності клубу займають інформаційні зустрічі з лідерами політичних та громадських об'єднань регіону, державними діячами, народними депутатами. Неформальне спілкування з В.П. Семіноженком, С.Б. Гавришем, Д. Святошем, А. Фельдманом сприяє підвищенню політичної культури студентів, глибокому розумінню проблем розбудови держави.

Поряд з цим проводились зустрічі з відомими діячами науки, культури, священнослужителями. Зокрема, гостями клубу були голова Харківського відділення спілки письменників України І.М. Перепеляк, керівник школи молодих альпіністів В.М. Сухарев і відомий журналіст, популяризатор історії міста Харкова К. Кеворкян.

Перегляду установлених стереотипів щодо новітньої історії церкви і її місця в державі сприяла жвава зустріч з настоятелем одного із Харківських храмів православним священником Михайлом Кітом, який має багаторічний досвід служіння в США та Канаді.

Значну зацікавленість у студентів викликало проведення клубом зустріч з Київським вченим, академіком В. Сергійчуком, який виступив із доповіддю, присвяченій історії Українського козацтва.

Еволюції прав людини і громадянина в Україні та світі була присвячена доповідь Голови Харківської правозахисної групи Захаровим Є.Ю.

Дискусійний клуб «Толерант» оперативно реагує на актуальні громадсько-політичні проблеми, формує у студентської спільності відповідну громадську позицію. Невипадково, що після плідної праці на факультеті випускники продовжують діяльність у політичних партіях та громадських об'єднаннях. І сьогодні студенти історичного факультету свідомо приймають участь в діяльності різних громадських об'єднаннях.

Викладачі кафедри ставлять за мету утвердити вільність громадянина не лише як носія пізнавальних здобутків попередніх поколінь, а й як активного, самодостатнього учасника суспільного розвитку. Тому підтримується студентське самоврядування, яке працює на факультеті.

З 2002 року історичний факультет входить до Інституту українського козацтва, який, в свою чергу, започаткував діяльність Окремого науково-освітнього центру Українського козацтва.

Сама назва організації вказує на головну її мету – наукові дослідження історії Українського козацтва та пропаганда ідеї Українського козацтва в різних сферах суспільного життя, насамперед в культурі та освіті, національне виховання студентів через культурно-просвітницьку та науково-пошукову роботу.

Так, щорічно на свято Покрови відбувається приведення до козацької військової присяги, посвята у козаки ОНОЦ УК ім. Г.С. Сковороди першокурсників історичного факультету.

До того ж, спільними зусиллями Центру та кафедри історії України до свята Покрови було започатковано проведення щорічної наукової конференції “Українське козацтво і сучасність”, в якій беруть участь викладачі, аспіранти, студенти історичного факультету і представники інших навчальних установ. Обов'язково видається науковий збірник за матеріалами проведеної конференції.

Козаками історичного факультету була створена ініціативна група з проблем вивчення генеалогії та біографістики гетьманів, старшини та сучасного реєстрового козацтва. Також складається список козацьких пам'яток Харківщини та України взагалі. А з метою популяризації

Українського козацтва щорічно серед всіх бажаючих оголошується конкурс студентських наукових робіт “Ми, браття, козацького роду”, присвячений вивченню козацьких пам’яток.

В межах культурно-просвітницької діяльності за допомогою ректорату для козаків Центру організовуються екскурсії до видатних і пам’ятних місць Українського козацтва. Так студенти історичного факультету відвідали Дніпропетровський історичний музей ім. Д.І. Яворницького, ознайомились з архітектурними пам’ятками міста, побували у самому “серці” Українського козацтва – о. Хортиця на Запоріжжі. На цьому екскурсі не завершуються. За планом обов’язковим є відвідування м. Києва та пам’ятних місць козацької доби на Харківщині, екскурсії на Чортомлицьку Січ та до могили отамана Сірка, туристичний похід “Місцями козацької слави” по Харківській області, археологічна експедиція з дослідження залишків козацької доби на Слобожанщині. В ОНОЦ українського козацтва започатковано літопис діяльності Інституту українського козацтва.

Не забувають студенти і про козацькі розваги. Центром була започаткована добра традиція – до Дня захисника Вітчизни проводити спортивно-інтелектуальну гру на Кубок Отамана – ректора ХНПУ ім. Г.С. Сковороди акад. Прокопенка І.Ф. “Козак – розумна, спритна і сильна людина, найдорожчі йому Батьківщина”. Викладачі факультету готують інтелектуальний конкурс.

Студенти не забувають і про своє педагогічне призначення – дітей. За їх ініціативою проводяться уроки козацької слави в школах Харкова і Харківської області. А також до Новорічних та Різдвяних свят козаки готують невеличкі вистави та вітають солодкими подарунками малюків Дитячого будинку змішаного типу м. Харкова. У свою чергу вчителі та учні не залишаються байдужими, беруть активну участь у заходах факультету. Зокрема, щорічний інтелектуальний конкурс «Турнір знавців козацької спадщини» збирає більше 200 учнів у стінах історичного факультету. Студенти розробляють письмові завдання для учнів, самостійно проводять цей захід. Конкурси «Брейн-ринг» та «Пасхальний малюнок» серед учнів на базі факультету також активізують співпрацю учнівської та студентської молоді.

Крім цього, науковці історичного факультету із студентами представляли результати розкопок на виставці «Археологія Слобідської України козацької доби», яка розташувалася у Харківському приватному музеї Міської садиби.

Отже, здійснення національно-патріотичного виховання молоді на історичному факультеті крізь призму навчальної, наукової, виховної роботи, розвитку козацького руху значно активізує розвиток національної самоповаги, патріотизму, ідеї збереження та розвитку національного відродження української держави, формує у них головні якості патріота України, вчителя, здатного на творчу і активну діяльність по вихованню учнівської молоді.